

OSTRAVAN.CZ

1. Mahlerovy vzpomínky v Národním divadle moravskoslezském ukazují nádheru i ošklivost života

03.12.2021 ostravan.cz - Tereza Cigánková

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** baletní; divadla; moravskoslezského; Národního; Ostravě; ostravský

Počátek adventu se pro baletní soubor **Národního divadla moravskoslezského** v **Ostravě** nesl v duchu posledních příprav nové premiéry, která si kvůli pandemii počkala na své uvedení skoro půl roku. Ve čtvrtek večer však byla konečně ostravským divákům (a světu) představena taneční fantazie Mahlerovy vzpomínky špičkového norského tvůrce Jo Stromgrena. Jeho specifický choreografický a režisérský rukopis nás od představy lineárního vyprávění a prvoplánové popisnosti, které často charakterizují taneční díla spojená se životy slavných osobností, zavál daleko do krajiny asociativních obrazů, severské syrovosti a téměř meditativních hudebních ploch.

Dojem z premiérového večera, který symbolicky připomněl 110. výročí úmrtí Gustava Mahlera, ve mně dozníval ještě dlouho poté, co opona za nadšeného potlesku obecenstva spadla naposledy. Přemýšlela jsem, co jen mi tento zážitek tolik připomněl, až se mi vybavil jeden dávný rozhovor o poetice Marcela Prousta. Pojednával o vzpomínkách, které v nás vyvolá určitá vůně, chuť, nebo vizuální vjem; o vzpomínkách, které jsou pro každého z nás jedinečné a zbarvené naší vlastní náladou, prožitkem, emocí. O vzpomínkách, které jsou jen zlomkem toho, co se událo, naší vlastní představou minulosti, jejíž ostré hrany postupně ohladil čas. A tak v nás zůstává jen to nejsilnější, to, co si pamatovat chceme a můžeme. Nebo to, co nedokážeme zapomenout.

Představení Mahlerovy vzpomínky nelze vnímat jako biografii známého skladatele, i když se o jeho odkaz a monumentální dílo samozřejmě opírá. Víc než k čemukoli jinému bych jej přirovnala k pohledu do života jedince, jehož kontext a kulturní i společenské proměny, které jím zmítají, se před námi otevírají jako album starých fotografií; jako sbírka pohlednic, o kterých si můžeme jen domýšlet a představovat si, co lidé na nich zachycení cítili a čím si procházeli. Na příběhu slavného umělce se odráží osudy tisíců bezejmenných lidí, jejich zrození i smrti. Jakoby diváci v divadle dostali zprávu z dávných časů: Podívejte, byli jsme lidé jako vy, milovali jsme, radovali jsme se a trpěli jsme stejně. Nic se nezměnilo, a přece se změnilo tak moc

Slova, kterými bych Mahlerovy vzpomínky mohla definovat, jsou velmi protichůdná – je to syrovost a něha. Jo Stromgren, který se kromě tanečních projektů zabývá také divadlem a filmem, se neustále pohybuje na hraně mezi těmito dvěma protipóly a vytváří zvláštní napětí, v němž se krása potkává s ošklivostí – plynoucí a organický pohyb je občas přerušen ostrým gestem, pádem, nebo úderem, poetické výjevy ze života společnosti na přelomu 19. a 20. století se ocitají v bezprostřední blízkosti smrti, silné sexuality a vnitřního strádání. Tyto kontrasty jsou o to působivější, uvědomíme-li si, že v dané době byla některá témata naprostým tabu a intimita či další projevy lidského těla k nim patřily.

Syrový lidský a fyzický faktor představují v Mahlerových vzpomínkách tanečníci oblečení do minimalistických tělových kostýmů, které odhalují téměř vše, naopak postavy v stylizovaném dobovém oblečení představují onu vznešenější, uhlazenější tvář. Svě role si však mezi sebou tanečníci vyměňují, a tak svléknutím šatů postavy vklouznou do svého "zvířecího" já a naopak. O promyšlenou kostýmní stránku se postarala výtvarnice Bregje van Balen, scénografii vytvořil sám Jo Stromgren. Jako zásadní prvek – kromě působivého světelného designu – použil pojízdné dřevěné "boxy", které v průběhu představení sloužily jako stůl, postel nebo zeď, plynule se nechaly přesouvat z jeviště do zákulisí a zpět a tanečníci se za nimi schovávali, vylézali z nich a zase v nich mizeli.

Protichůdnost, kterou vidíme ve Stromgrenově baletu, vychází i z pestrosti Mahlerova osobního a uměleckého života. Setkal se s množstvím různých vlivů, které se později projeví také v jeho hudbě. Pocházel z rodiny německy mluvících Židů a velkou část života prožil v rakousko-uherském císařství, uvnitř kterého se mísily národy, jazyky, politické názory. Z malé vesničky Kaliště a později z Jihlavy, kde prožil své dětství, se díky svému výraznému talentu dostal až do prestižních evropských a světových koncertních domů. V jeho vzpomínkách se tak mohlo objevit štěbetání hlasů na vsi, hluky velkoměsta, staré klezmerové melodie, nejrůznější písně a samozřejmě odraz jeho vlastních děl i práce další skladatelů.

Mahlerova hudba však není jediným hudebním doprovodem, který zazní v ostravském představení. Velký podíl na výsledném zvuku i atmosféře má norský virtuos na violu a skladatel Bergmund Waal Skaslien, jehož skoro ambientní hudba rezonuje severskou inspirací. Stromgren rovněž využívá sílu lidského hlasu, nechává tanečníky promluvit a dává jim také prostor k hereckému vyjádření – od stylizace do typických rodinných a společenských scén a obrázků ze života uměleckých kruhů až po milostné kroužení a mrazivé scény umírání (zvláště silný je odkaz na přetrvávající antisemitismus, který již během 19. století činil předzvěst hrůzám obou světových válek).

Jak je vidět, **ostravský baletní** soubor si musel poradit s velkým soustem, a to jak po stránce pohybové, tak interpretační. Protože jednotlivá obsazení čítají jen osmnáct tanečnicků a neplatí tradiční rozdělení na hlavní a vedlejší role (jedinou výjimkou mohl být Yago Catalinas Heredia, který provázel sérií obrazů jako spisovatel/vypravěč a jehož postava se tak vyčlenila mezi ostatními), musejí všichni fungovat jako organický celek.

Během premiérového večera se to rozhodně podařilo a na výkonech interpretů byl znát jejich obrovský osobní vklad a nadšení z práce se světově uznávaným choreografem, s nímž se mohli podílet na celém tvůrčím procesu a zažít vznik něčeho zcela nového, a to i za velmi ztížených podmínek. Mnoho z nás by sice události tohoto jara nejraději zapomnělo, ale tanec i práce v respirátorech, neustálé testování a rozdělení do malých skupin bylo běžnou rutinou, která se nám ještě stále připomíná. A tak nezbyvá než si jen úlevně oddychnout, že se tato premiéra mohla uskutečnit. Nejen proto, že se jedná o představení vytvořené přímo pro ostravské tanečníky, nejen proto, že Gustav Mahler má tak úzké vazby k českým zemím, ale především proto, že nabízí nový důvod přijít do divadla a spolu s Jo Stromgrenem si připomenout vlastní vzpomínky obarvené časem.

URL | <https://www.ostravan.cz/72047/mahlerovy-vzpominky-v-narodnim-divadle-moravskoslezskem-ukazuji-nadheru-i-osklivost-zivota/>

[« zpět na začátek](#)